

Litterär Tidning.

N:o 16.

Fördagen den 23 februari.

1839.

Dikter sedan 1600-talet,

i handskrift förvarade i Palmsköldska Saml. i Upsala
Bibl., nu först tryckta.

*Med mer än vanlig glans lär jag härfester brinna,
Och må sen hvar och en i verlden veta då
Mig af Aurora sken de fagra strålar få.*

Christ, Leyoncrona.

(Forts, fr. föreg. N:r.)

Bedröfade Phillis klagan.

Sonnett.

Gif plats, gif öppet fält, du Nattens mörka dimma,
Fly bort, J stjerneljus nu blå,
Försticken Er, ty jag nu bådar större ljus,
Som snart lär måla skönt det höga stjernehus.
Se hon här träder an och himlens portar vida
Sig öppna, med åtrå nu henne högt förbida,
Och jord'ske kroppar och de fagre foglar små
Sig fägna med ljuf röst för de henne se få.
Men tyst! se hvad för glans här strålar fram ur Norden,
Hvaraf han är så skön, så klar och ljuflig vorden,
H vem är det der jag ser det är den maklös bild
Dem himlen nylig skänkt då han var dem hel mild.
Hon bär detsamma namn, som den som himlen målar,
Dock om jag säga förs, hon dubbelt högre prälar.
Hör förrn J skiljens åt, så kommen hvar och en
J nattens glimmand ljus och vare icke sen,
Att vörda dennes glans, som månd' oss alla vinna,
Till hvilkens minsta strål ej nån af oss må hinna.
Kom Phoebe, kom man sjelf förtjy ej hon dig rår,
Ty hon din bror och med sjelf Titan öfvergår.
Du himlens alster och du jordens enda prydna,
Vi komma samtilig nu att visa dig all lydna,
Tag oss man gunstigt an och tro att ingen är
Som dig att tjena ej för lycka skatta lär.
Jag börjar nu på nytt för solen mig att visa
Och skall hvar morgonstund ditt namn tillbörlig prisa,
Jag skall dig båda städs en ljuf och gladan dag
Jag önskar evigt dig ditt näje och behag.
Dig skall jag alltid ljuf, dig skall jag klar upprinna

Min sol sitt sken har mist, sig gömt i hafsen böljor,
Hon har till hvila gått, hon rinner aldrig upp,
Hon fröjdar aldrig mer mitt hjerta med sitt lopp.
Min enda fröjdesol ett evigt mörker höljer,
Och undra ingen på att jag min sorg ej döljer.
Min glädje är förbi, utsläckt är allt mitt hopp;
Jag tror att sjelf min själ är rymd utur sin kropp.
I hvilkens ställe quid och bitter klag mig följer.
Se grymma döden mig min glädje händt har af.
Vill jag med tårar min begjuta vännens graf,
De af min kinder blek så ynk och rundlig falla,
Till dess min jemmer sist med lifvet ända nätt,
När min beängstad själ sitt afsked tar med alla,
Se då och aldrig förr blir fyllt min tårars mätt.

Chr. Leyoncrona.

(Forts.)

Några ord om bildningen hos Medelklassen.

I ett väl organiseradt samhälle måste bildningen hafta genomtränt alla folkläster, ehuva i olika grad eller på olika sätt. Den tid är, åtminstone i de flesta Europeiska stater, längesedan förflutnen, då det lyckades herrskaren eller maktägande corporationer att med måld och förtryck uteslänga denna lifslust, utan hvilken nationernas andliga lif ganska snart utstöcknar. Man ser tvärtom, att i deha samhälleten, som är efter sin tid, bildningen smäningsom intränger i fölid af den

communication, som mellan grannstater är oundviklig och stundom tillvägabringar en våldsam revolution, — hvilket de styrande i decennier eller under århundraden fört förhindra. Med glädje ser den rätta fosterlandswännen huru bildningen i våra tider mer och mer allmångdres; han ser huru Scholor och andra lärdomsanstalter dels inrättas dels gynnas, så att både den rike Magnatens och den fattige arbetarens son kunna erhålla den bildning som de kunna behöva och som tillkommer dem, hvor och en i sitt stånd. Sålunda är den längsta folkskolan, Allmogen, försäkrad om de Kunskaper som för henne är nödvändiga, nemligen innanläsningen såsom en vehikel för den ännu nödvändigare Religionskunskapen. Längre sträcke sig ej deras upplysning. Hwad den ästhetiska bildningen angår, så gör här naturen allt, och naturen är stor och härlig eburn enkel i sina productioner; det är ur Allmogens sköte som folksagan och folkwisian uppwärt, hvilka är lika sköna som oesterhärmliaa; och ingen civilisation blir hög nog att med stolthet och förakt blicka ned på deha naturens barn. Sålunda förblir folks litterära bildning på en ståndpunkt der den alltid bör hålla sig.

Medelklassen är medeltidens härligaste och waragtigaste produkt; de flesta af des öfverliga alster hafwa redan gått förra rade eller är de intressanta kuriosa för fornforstaren eller magiska taflor, som förtjusna Skaldens fantasi. Den är kallad till ett stort märf här i tiden om den endast förtär att rätt uppfatta och uppfatta denna fallelse. Den är kallad att upprihålla jemtvigten mellan regenten och hans anhängare å ena sidan samt manan å den andra; deha två magter i staten som bör likt twenne parallella linjer sträcka till samma mål, men aldrig räkas. Men för att kunna uppfylla denna rôle af blott och bart politisk medlare fördras en bildningsgrad, som hvarken är för hög eller för låg. De finnas, som af olika anledningar hysa inom sig den fruktan, att bildningen hos medelklassen skall hafva mentliga följer. Somlige mena att en högre bildningsgrad drager den för mycket ifrån det praktiska lifvet, som egentligen är des sfer; men då kunde man med samma skäl anmärka, att ingen annan än wettenkapsmannen borde vara bildad, ty statsmannen, härförarn m fl. woro då blottställda för samma fördersliga distraction: andra mena, att medelklassen, begåvärd med en högre grad af upplysning, skulle för mycket wilja blanda sig i statens styrelse; men wi hafwa aldrig påstått, att denna upplysning skall vara så hög, att denna klass ej kan hwad man kallar hålla sig på sin plats: slutligen finnas de som mena, och deha mena trolichen årligast, att med denna litterära bildning innesluten inom visa gränser blewo alla medelklassen tilhörande individer blott di letta, ter i allt utan grundlig kännedom af något. Må vara, men åfwen dilettanten är nyttig och nöjsam både för sig sjelf och för andra, och funnes ej dilettanten, hvor skulle man då finna någon överbång mellan råheten och lärdomen? hvartill skulle då all lärdom tjena då ej mennisksläget utan endast de lärda hade något gagn derutaf? Vi anse derföre att denna medelklass i politisk hänseende båst skall fylla sin plats åfwen såsom medelklass i bildningens värld, begåvärd med Kunskaper tillräckliga att till full klarhet höja de hos mennisckorna inneboende känslorna för det Sanna, Goda och Sköna, men otillräckliga att hos deras innehafvare väcka förakt eller ledsnad för deras förra näringssyren; wi wilja ej derföre uppträda såsom

försäktare af någon Egyptisk eller Indisk Cast-Iurättning, ty snillet och talangen kunna sägas höra till alla medborgare klasser eller vara öfwer dem alla. — I ett constitutionellt monarki samhälle böra medborgare af denna klass känna det väsendligaste af sädernes landets Historia och statistik; ty alla institutioner, alla reformer kunna ha sva inflytande på de borgerliga näringarna med hvilka de i synnerhet besätta sja, och blifwa de desutom walde till representanter vid ett Riksmöte, hwad är då nytrigare än att weta hwad som bör förändras eller bibehållas, hwad föregående tiders erfarenhet visat sasom fördeligt eller nyttigt? med ett ord de böra weta hwad de vilja; ty utan denna Kunskap vorde med el klassen så böra stå för namnet och sitta emellan. Af samma skäl böra de åfwen åga kännedom om dagens frågor, wi säga blott kännedom, samt desutom taga sig en liten beränketid innan de milia reformera. Vi instämma fullkomligt med Grefwe Björnsherna att Tidningar är lika nödvändiga för nutiden som theatrar woro för formiden, och de strömmar af blod som flöto vid gladiatörsspelet i Rom woro visserligen ett lysande prof på tidehvarfets grymhed och föderf, men derföre bör man ej anse theaterns nöjen såsom en orsak till Westra Römersta Rikets fall. [Ware detta nog sagt om tryckfriheten]. Medelklassen bör åfwen åga ästhetisk bildning, men ej i för hög grad, ty ingenting dragar os naturligtvis med en sådan trollmagt fram praktiska göromål eller från hvardagslivets prosa som den intuitions ästhetiska alster fränka os, hvars före den som ej eger nog snille att egna hela sin lefnad derat, bör endast på lediga stunder sysselsätta sig dermed. Att den ästhetiska bildningen hos Medelklassen inom vårt land hoppar öfwer framforna behövna wi ej frukta; ty hos den kalla Nordbon är i allmänhet ej frönhetskänslan så lösig som hos den eldiga Greken eller den till Musæus födde Italienaren. De böra således ej sakna denna slags bildning, men dervid mera förhålla sig såsom passiva än activa. De sköna skapelser, som högre snullen uppvuxne ur deras egen eller någon annan samhällsklass frambringat, är åfwen danade för dem; åfwen de kunna efter sin bildningsgrad och sättningssätt hanryckas af deha skapelser ware sig att de uppenbara sig i ord, färgor, ljud eller former; men kritiken böra de lempa åt kännare. Sålunda kan deras opinion till en vis grad blifwa gällande i den litterära världen liksom i den politiska. Så har mången utmärkt Skald eller konstnär i ordets egentliga mening blifvit nationens man, och bör det åfwen; ty de lärde förmå ej ensamme höja Snillet till odddligheten, de måste underrödjas af folks opinion, ty Snillet förtär alltid att winna bifall hos mennisfor af olika bildningsgrader. Det var ej egentligen Religiositet, eller några enskilda rikedom, utan frönhetskänslan hos folket, som uppförde deha härliga Gudatempel i det fördna Grekland. Dock behövver man ej besara att medelklassen skall sammansmälta med de högre klasserna i Samhället; ty deha böra åga en hög grad af bildning som alltid skall filja dem från medelklassen, åfwen om de besöka samma sällskapskretser, och åga de ej bildningens utan endast bördens företräden, så hålla de sig nog sietwa undan för medelklassens medlemmar. Medelklassen bör således i hänseende till sin bildning utgöra ett förmelande element mellan okunnighet och lärdom, liksom den i anseende till födseln är en mellanlänk mellan Aristocratién och manan af nationen. Huru mycken split och twedrägt, huru mycken afund de sarskilda folkskaper-

ne emellan, skulle ej tillintetgöras om bildningen, och borden
hölls, som man säger, iemot strid med hvarandra.)

Sveriges och Norriges Calender för Året 1839. Utgiven
efter Royal. Majts nöddisse föredrystande af Dels We-
tenskaps-Academi. Stockholm. P. A. Norstedt et Sö-
n. 632 pp. 12:o.

Såvidt Rec. känner har Stats Calendern blott en gång
förut blifvit föremål för en recension, nemligent i Svensk
Litteratur Tidning år 1822. Förmödlägen är det Calenderns
officiella egenskap, som syddat den att den likasålt kan
haftva en mängd fel, visar nämnde recension tillräckligt. Ca-
lendern för innewarande år är dock med den omsorg rediaerad,
att den ej kan komma i jemördelse med den för 1822; likvist
finnes ännu ett och annat, som kan behöfta rättas, och då
Kongl. Wetenskapsacademien har uteslutande privilegium på
Calenderns utgivande, samt deraf drager betydlig inkomst,
bör man vara öfvertygad, att alla grundade anmärkningar e-
mottagas. Rec. har sig ock med visshet bekant, att academien
utfickar listor till wederbörande, och det wäre perföre öns-
värt att de, hvilka få besättning dermed, sagitago all möjlig
noggranhets.

Bland Landbruksacademiens correspondenter upptagas C.
J. Knobs, E. G. Lindberg, D. Calénz, A. Ekelund, S. D.
Nibellius, hvilka alla för flere år tillbaka ofödit. — S. 282
står förmödi. genom trycksel Hr Em: (Eminens) i stället för
Hans Em. Card. Aug. Maj. —

*) Ned. finner wiserligen dessa den talentfulla författarens å-
sigter i åtfälligt sunda, men tror sig dock der vädra ca-
cherade aristokratiska sympathier. Enligt Ned:s tanke är
Medelklassens bestämmelse den, att bli hufvud-
klass, rån hvilken regenter såsom en medborgar r-
könung, utan att omges af annan adel än person-
liga, som genom dugligheten, talentens och kunskapernas
bördsrätt ur Medelståndet valts till de högsta embetena, och
allmogen genom ökad bildning å sin sida och stegrad popula-
ritet och nationalitet å Medelklassens skulle vara föga fier-
mad. Allmogen bör ej blott kunna läsa innan, den bör kun-
na allt hvad förf. önskar af Medelklassen. Folkskolan
såsom en realskola bör vara gemensam för alla klasser.
Från realskolan går en del till plogen, en del till technolo-
giska skolor, till handverken, fabrikerna etc. och en del och
den minsta till lärdomsskolan. — Endast genom en
sådan bildning blir Medelståndet wärdig sin stora fakelße,
och endast sålunda mörverkas uppkomsten af dels penning-
aristokrati dels demokrati. — För öfrigt drista vi anmärka,
att mellan lärdom och råhet står ej blott dilettantismen, hvil-
ken är en grinande caricatur, utan bildningen d. w. s. själs-
kraffternas utveckling. Måttet af kunskapernas mäss bety-
der föga. Men kan ega bildning, utan beläsenhet, och twärt-
om. — En och annan skulle på grund af denna anmärk-
ning tro oss vilja utrota bördssadeln och i inför a-
republik. Detta är ej vår tanke. Bördssadeln, som än-
nu finnes, må gerna qvarstå, men bygge sin framkomst blott
på personliga förtjenster. Europas land med sin tusenåriga
bildning blifwe alltid constitutionella Monarker, hvilka ej
är annat än den adlaste modifikationen af Republiken. —
Det är vår trobefannelse.

Likaså s. 491 kallas Frih. Berzelius R. Stanis. O. 2 Clas, —
lås 1 Clas — Sidd. 561, 534, 569, eller på allt a. stället den
nämnes kallas Belga Leop. O. för Ban. (Baverke) Leop.
O. — S. 529 kallas Frih. G. V. A. Toll varo R. St. Vlad.
O. 4:e Clas, men enligt Hochliebs Matrikel erhöll Frih. Toll
d. 13 Maj 1814 Vlad. O. 4:e Clas, och samma år d. 19
Juni samma Ordens 3:dje Cl. — S. 579 kallas Ole Bull
för Otto Bull. — Bland utländska Ridd. af Svärds O. uptagas
Capitaine J. U. Gott, som förmödliger ej lesver, då han
redan 1767 blef utnämnd. — Prosten Billdahl uptagas bland
Ledamöter af Wasa Orden, eburn han afled i början af år
1838. — Ibland abbreviater uptagas Ungerske Steph. O.,
Öster. Lepp. O., och Ital. Ternkrone O., hvilka icke förekoma-
ma på något ställe i Calendern. — Titlarne för academiernes
utländske Ledamöter, åtvenom för utländske Ordens-Riddarne
behöfta åtven liten granskning. Wore det ej bäst att i af-
seende på de örra (i likhet med hvad som sker i utländske
Calendrar) endast utsätta wistelseorten, t. e. Frih. Mr. v.
Humboldt (Berlin) O. s. w.

Utländsk Litteratur.

Le livre du peuple. Par Lamenais. Paris. 1838.

Svärmarene är känd genom Paroles d'un croyant, en
troendes ord, som åtven är översatt på vårt språk. När-
varande bok är affattad i samma glödande, bildrika, poetiska
bibelskil, med samma paradoxer, orimligheter, inconseqvenser.
Författarens system tycktes en lång tid vara Jesuitisk. Ge-
nom Bourbonernas störtande såg man huru svagt kungadömet
war i Frankrike. L. fattade då den djerfwa planen, att ge-
nomdriftw Jesuitismens gamla mål med förändrade medel, lat
kungadömet sara och allierade sig (liksom de Belgiska Ultra-
montanerne) med Republikanerna. Han hoppades, att under
en revolutionspredikants, en förklarad kungafiendes, mass win-
na nott speltr för de hierarkiska grundsatserna. Men han
blef desavouerad af Hierarken, och detta nödgade honom att
helt och håller kasta sig i armarne på Republikanerna, som
förf Hans hat mot Hungarne gerna sågo honom i sina leder,
men dock ej gjorde bruk af hans hierarkiska grundsatser. I
sjelfwa werket har han ej gjort Religionen någon tjensl, när
han förenade den till att smickra anarkiska begär i ett land,
der friänkeri och afgjordt förakt för kyrkan är företräde med
alla republikanska erinringar. Han skall ej göra Republikaner-
na fromma, om han ock aldrig få gerna wille bewisa dem,
att deras system är det egentligen kristliga.

Han förfannar les saintes maximes d'égalité, de li-
berté, de fraternité. Han åberopar, när han bekämpar Kun-
gadömet, Samuels böcker. Han predikar liksom förfom we-
rldshöparena kristlig frihet, som åtven shall genomtränga den
werldsliga staten och det borgerliga lifvet, Kristi rike, som ej,
såsom Kristus sjelf sade, shall vara af denna, utan af den andra
werlden. Han will omfölpa hela mensligheten till en enda för-
församling af fria och lika bröder. Han förenar de äldre re-
ligionssekternas swärmeri, som ville införa ett tusenårigt rike,
med Rouheaus och franska revolutionens swärmeri, contrat
social och theoflantropien, och med S:t-Simonismens en-
thusiasm.

Detta allt är välmående theorier, hvilkas verkliggörande dock alltid har strandat mot mänskornas osormåga, tröghet och ondskan. En stat, der alla skulle öva kristliga brodersympati mot hvarandra, i ren kärlek arbeta för hvarandra, och utan fiendskap, afund, herstyrnad dela denna världens goda med hvarandra och göra lifvet så angenämt som möjligt för hvarannan, är åsven i vår tanka idealet af en stat. Men vi är också osägt övertygade, att detta ideal icke kan nås, att det är fallade dygderiket eller det tuffenåriga riket är en — Saga. Erfarenheten lär att den heliga friheten alltid endast fällan var gäst på jorden, att den endast kan under svåra kriser af jordens ädla mänskliga eröfras och bibehållas, och att den, när den en gång vunnits, genom sina falska mänskernas lättja o mässbruk alltid åter går förlorad eller åtminstone blixtlöst för de värsta faror. Ju svårare nu friheten är att nå och bibehålla, så mycket mera hafwa de, för hvilken hon är verkligen helig, af gammalt måst uppmana till stoffdygd, sträng pligtydnad, försakelser och offer, och de wore längt ifrån att endast tala berömmande till folket, locka det med förespeglingar om jordiska fröjder och stora byten, ty här sägo de blott en list, som frihetens sämsta fiender använda, att demoralisera folket och derigenom så mycket visare tillintetgöra friheten.

L. har emellertid uppräkt hurn kraftigt man kan verka på mångden, om man visar dem de rikas gods såsom deras tillkommande byte, och han försämrar ej att deraf göra bruk. Han säger icke blott såsom överstepristen Samuel vous n'avez de maître que dieu, Gud will ej ha någon annan herre bredvid sig, utan önskar, att ni bildar idel republiker. Han går ånnu vidare och säger: världens goda, som de rike åstänga undan eder, tillhör Cr. Le peuple a le droit de vivre, jordens goda är en gemensam fond för folket, le bien du peuple et non de quelques individus ou de quelques classes seulement. Detta goda, som tillhör alla, skall lika fördelas på alla. Emellertid nekar ej L. att mänskornas förmågor och krafter är ganska olika och han vill deraf att den andel, som hvor och er erhåller ur den gemensamma kasan, skall bestämmas efter haus handlingar för allmånt båda. Så åsven S:t Simon.

Planen wore ganska sinn, om den blott kunde utföras. Hvem skulle ej önska, att fattigdom, uselhet, tiggeri, lättja försynna från jorden. Men i afseende på fördelningen af de jordiska egodelnar, hvem skall dela, hvem skall mäta förtjenst och andel? Kanste de aristokratiska prester och leviter, som S:t Simon will införa? eller en demokratisk folksamling, ett välfärdsutskott? Huru länge skulle då rättvisan hindras, eller huru länge skulle de, som trodde sig förorörade, ge sig tillfreds med sin andel? Bringar man ej med i räkningen utdelarens herstyrnad, gärighet, osäkerhet och andras oppositionsanda? Glömmer man, att man har att göra med mänskor? Och, om denna arbetar-republik åsven komme till stånd och bibehölle sig, om hon genom en förfärlig consekvens, lik embersmannahierarkien i Kina, kunde påtvings mänskorna under årtusenden, hvilken trotslös monotonie skulle ej upphöra, huru skulle ej all personlig frihet gå under för arbets- och lön-undelarnas disciplin, och hvorje talent förfwästas vid spalieren och i trädgårdarbetet!

L. har, utan att uppgisiva de fördelar, som man vinner, när man visar för packet de rikes guld såsom byte, — dock kant, att han måste försona denna gemenhet i sin lärja genom något sublimt på en annan sida. Han har deraf predikat moral och lagt aktenskaps helighet på sina lättfördiga landsmåns hjerta. Dock är vi så sceptiska, att vi här twifla på god framgång af hans läror. En stad såsom Paris — och Frankrike är ju i Paris — skall ej draga sig tillbaka i Philemon och Baucis koja, för att åter bli arkadiet patriarkalist, och Parent-duchatelets taflor ur verkligheten skulle väl alltid straffa L:s föna fantasier för lögn.

Märkvärdigast synes os, att författaren talar sientligt mot patriotism exclusif och égoïsme des peuples. Som Transman vägar han väl mycket, när han förkastar nationalstoltheten. Det är, såsom det synes, hans åsikt, att åsven hos andra folk bli anseod för den stora profeten af det tuffenåriga rikets treenighet: égalité, liberté, fraternité. Men det är farligt. Anacharsis Cloots blef under Revolutionen guillotinerad, blott emedan han wille, att Transmänner ej mer skulle kalla sig François, utan Universels, emedan det ej skulle widare ges några nationer, utan blott en allmän mänsklighet.

Wår trosbekännelse är, att folket väl endast kan trifvas inom gränserna af en ädel och stolt nationalitet och att allt prat om en allmän mänsklighet är tomt snick och något ånnu wärre, nämligen list, hvarmed ett folk smicker det andra, på det att det må gifva sig åt frestaren.

Vi hafwa för öfrigt en sådan stark tro på vårt århundrades praktiske siare, att vi hvarken frukta eller hoppas någon följd af L:s vaga theorier. Den fromma tron på mänskigheten af en dygderepublik är värtkalleligt försörd genom franska revolutionens exempel, och intet poetist retningsmedel förmått att återuppväcka den. Åsven har man insett, att icke allmänna fraser om frihet och jämlikhet, utan att blott bestämda politiska förbättringar i lagstiftning och förvaltning kunna hjälpa. Aktning för Religionen och offentliga sedligheten, ömsesidig tolerans hos olika konfessioner, en osörd och pålitlig representation, som uttrycker pluralitets sanna öwertvrigelse och wilja, en ordnad och sparsam förvaltning, en oberoende och finl rättswård, oinfrankt handel, befordran af industri och åkerbruk enligt nationalekonomiska grundsatser, undersöd för wetenskap och konst, en god, bland hela folket utbredd skolbildning, sorgfältiga och energiska reorganisationer af communalväsendet (den solidaste grund för statsbyggnaden), och ändeligen en genom Religiositet, Sedlighet, lit och personlig frihet blomstrande familjeförfatning är något som kan ernås och ersätta i fullt mätt alla Lammennais orimliga luftslott." (W. Menzels Litt. Blatt.) — Detta eger åsven tillämpning på vårt land, som af ett en gång väl ordnadt och vårdadt constitutioellt statsstift kan nå alla fördelar, som istare för Republikee nu tro sig finna endast i en Revolution, med thy åtföljande jämlikhet.